

17.6.2014

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 Valtioneuvosto

Lausunto hallituksen esityksestä sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi
(STM061:00/2014)

Tässä lausunnossa otetaan kantaa vain esityksen lapsiperheiden kotipalvelua koskeviin kohtiin.

Lakiesityksessä pidetään kiitettävänä pyrkimystä lainsäädännöllä parantaa lapsiperheiden kotipalvelun saatavuutta. On tärkeää, että tavoitteina on myös madaltaa tuen hakemisen kynnyksiä ja turvata tarvittava tuki perheille oikea-aikaisesti ilman lastensuojelun asiakkuutta. Kannatamme lapsiperheiden kotipalveluun esitettyä subjektiivista oikeutta.

On hyvä, että uudistuksessa on varattu lisärahoitusta lasten ja lapsiperheiden palveluiden järjestämiseksi. Nykyisessä esityksessä myös kotipalvelua varten on varattu lisärahoitusta, mutta kohdistettuna sekä kotipalveluun että perhetyöhön. Riskinä on, että rahoitusta ei edelleenkään kohdisteta riittävästi ennaltaehkäisevään kotipalveluun, ellei rahoitusta korvamerkitä suoraan kotipalvelun järjestämiseen.

20 § Kotipalvelu

Esityksessä koetaan ongelmalliseksi lain 20 §:ään asetettu ehdollisuus palvelun saamisessa.

Luonnoksessa esitetään, että lapsiperheelle on järjestettävä perheen huolenpitotehtävän tukemiseksi ja perheen toimintaedellytysten parantamiseksi välttämätön kotipalvelu, jos palvelun järjestäminen on lapsen edun mukainen, sopiva ja mahdollinen tukimuoto.

Lain 20 § 4 momentin sivulauseen sisältämä ehto kotipalvelun saamiseksi antaa työntekijälle tai viranomaiselle mahdollisuuden määritellä perheen tarve ja päättää siitä. Tämä vesittää lakiesityksessä esitettyä subjektiivista oikeutta kotipalveluun. Lisäksi kohta ”mahdollinen tukimuoto” jää epäselväksi. Mikäli tällä tarkoitetaan kunnan mahdollisuutta järjestää, mahdollistaa se myös palvelun järjestämättömyyden kunnille.

Muutosehdotus: Lapsiperheelle on järjestettävä perheen huolenpitotehtävän tukemiseksi ja perheen toimintaedellytysten parantamiseksi välttämätön, lapsen edun mukainen, kotipalvelu arvioiden tarve asiakaslähtöisesti yhteistyössä perheen kanssa.

Perheen saatava kirjallinen päätös palvelun epäämisestä

Kuntien kotipalvelun järjestämistä koskevassa päätöksenteossa on havaittu puutteita, sillä osa kunnista ei lain tuomasta veloitteesta huolimatta anna kotipalvelua hakevalle päätöstä palvelun epäämisestä kirjallisena. Tästä johtuen kielteisestä päätöksestä ei voi valittaa, eikä palvelun todellinen kysyntä tule näkyväksi. Kuntien tulee antaa kotipalvelupäätös aina kirjallisena, jotta siitä voi halutessaan tehdä valituksen. Tämä on tärkeää varmistaa myös kotipalvelun valvonnan näkökulmasta.

17.6.2014

Asiakasmaksuista

Nykyiseen sosiaalihuoltolakiin on sisällytetty 28 §, jossa selvitetään asiakasmaksukäytäntöjä, mutta lakiesitysluonnoksessa niitä ei ole samalla tavalla sisällytetty, vaan ne löytyvät toisaalta, laista sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Ehdotuksena on, että asiakasmaksukäytännöt määriteltäisiin edelleen nykyisen lain tapaisesti sosiaalihuoltolaissa eikä erillisenä toisessa laissa. Perhetyön maksuttomuus on nykyisessä laissa tuotu hyvin esille ja näin tulee olla lakiesitysluonnoksessakin. Lisäksi huomioimme, että asiakasmaksulaki pitää myös uusia samalla, jotta viittaukset kohdistuvat oikein.

Asiakasmaksulain 11 §:n mukaan kunnan on alennettava asiakasmaksua, jos sen periminen vaarantaa henkilön tai hänen perheensä toimeentulon tai henkilön elatusvelvollisuuden toteuttamista. Maksu voidaan myös jättää kokonaan perimättä. On tärkeää, että asiakasmaksulain 11 § käyttömahdollisuus huomioidaan kunnissa vähävaraisten perheiden asiakasmaksuja määriteltäessä, ja kotipalvelun käyttö mahdollistetaan perheille myös tältä osin.

Pidempiaikaiset palvelut turvattava myös kotipalvelussa

Tavoitteena sosiaalihuollossa olisi esityksen mukaisesti mahdollisimman tehokas lyhytaikainen tuki. On hyvä, että esityksessä mainitaan kuitenkin, että myös pidempiaikaiset palvelut turvataan niitä tarvitseville. On tärkeää, että myös lapsiperheiden kotipalvelua on saatava riittävän pitkäkestoisesti. Nykyisin palvelun kesto on rajattu osassa kuntia tietyiksi kuukausiksi. Esimerkiksi, jos perheen toinen vanhempi on kuollut, perheessä on pieniä lapsia ja tukiverkostoja ei ole, perheen tilanne ei muutu muutamassa kuukaudessa miksikään vaan tukea tarvitaan pitempään. Kotipalvelua täytyy myös usein hakea uudestaan useita kertoja kun sitä myönnetään lyhyeksi ajaksi kerrallaan. Tämä kuormittaa perheen vanhempaa. On myös tärkeää, että työntekijä ei vaihtuisi usein, vaan tuttu ja turvallinen ihminen voisi säilyä työntekijänä.

Lapsiperheiden kotipalvelun laadusta ja valvonnasta

Luonnoksessa esitetään tavoitteeksi, että väestö saa joka puolella maata samoin perustein ja asianmukaisesti toteutettuina ne palvelut, jotka heille lainsäädännön, oikeuden päätösten ja viranomaisohjeiden perusteella kuuluvat. Laatuvaatimusten on oltava yhtenäiset niin julkisille kuin yksityisillekin palveluille. Samoin tavoitteena on, että palvelujen tuottajia kohdellaan yhdenmukaisesti lupa- ja valvonta-asioissa riippumatta siitä, missä päin maata he toimivat. Valvonnan yhdenmukaistamiseksi ja palvelujen laadun parantamiseksi Valvira ja aluehallintovirastot ovat laatineet yhdessä valvontaohjelmia, jotka yhdenmukaistavat valtakunnallista ohjausta, määrittelevät asianmukaisen toiminnan kriteerit ja siten tukevat laadunhallintaa.

Nykyisin eri kunnissa lapsiperheiden kotipalvelun laatu ja muoto vaihtelevat, eikä kotihoidon laadusta ole olemassa yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Lakiin tulee kirjata kotipalvelulle laatukriteerit, joilla edesautetaan, että perheet saavat valtakunnallisesti yhtä hyvää ja laadukasta kotipalvelua. Lisäksi on tärkeää määritellä laissa riittävä kotipalvelun määrä esimerkiksi asukaslukuun suhteutettuna.

Laatukriteerien asettaminen sekä palvelun laadun valvonta on erityisen tärkeää, jos käytetään sekä julkisia että yksityisiä toimijoita palvelua järjestettäessä.

Laadukkaan palvelun tarjoamiseksi on tärkeää määritellä laissa selkeästi perheiden palvelut, kenelle ja mitä kohderyhmää varten ne on tarkoitettu. Lakiluonnoksessa ne jäävät epäselviksi. Lain pitää olla selkeä myös työnantajille ja -tekijöille, jotta he osaavat ohjata asiakkaan oikean palvelun piiriin.

Tällä hetkellä perheiden todellinen tarve ei aina kohtaa tarjontaa tai viranomaisten tarjoaman palvelun sisältöä. Jos perhe katsoo tarvitsevansa kotipalvelua, viranomaisilla voi olla eri näkemys ja he tarjoavat vain perhetyötä, joka on käytännössä keskustelua ja ohjausta. Yhteistyö ja keskustelu perheen kanssa parhaiten perhettä tukevasta työmuodosta voi olla olematonta. Perhe jättää sitten palvelun käyttämättä kokoaan ja jää ilman tarvitsemaansa tukea. Tällöin palvelu ei ole asiakaslähtöistä, eikä kotipalvelu toimi ennaltaehkäisevästi.

17.6.2014

Uuden lain tulee painottaa kotipalvelun saamisessa asiakaslähtöisyyttä, yhteistyötä sekä perheen oikeutta valita palvelunsa.

Ehdotamme lisäksi valtakunnallista, lakiin perustuvaa, selkeän ja johdonmukaisen toimintapolun kehittämistä, lapsiperheiden sosiaalihuollon palvelujen tarjoamiseksi ja käyttämiseksi. Se edesauttaisi perheiden tarpeiden ja palveluiden kohtaamista paremmin sekä tukisi yhtenäisempää ja tasa-arvoisempaa palvelua koko valtakunnan tasolla.

Lausunnon keskeinen sisältö:

Tässä lausunnossa otetaan kantaa vain esityksen lapsiperheiden kotipalvelua koskeviin kohtiin.

On tärkeää, että uudistuksen tavoitteina on madaltaa tuen hakemisen kynnystä ja turvata tarvittava tuki perheille oikea-aikaisesti ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Esityksessä koetaan ongelmalliseksi lain 20 §:ään asetettu ehdollisuus palvelun saamisessa. Muutosehdotuksena esitetään lausetta muutettavaksi seuraavasti: Lapsiperheelle on järjestettävä perheen huolenpitotehtävän tukemiseksi ja perheen toimintaedellytysten parantamiseksi välttämätön, lapsen edun mukainen kotipalvelu, arvioiden tarve asiakaslähtöisesti yhteistyössä perheen kanssa.

On tärkeää, että asiakasmaksulain 11 § käyttömahdollisuus huomioidaan kunnissa vähävaraisten perheiden asiakasmaksuja määriteltäessä ja kotipalvelun käyttö mahdollistetaan perheille myös tältä osin.

Nykyisin eri kunnissa lapsiperheiden kotipalvelun laatu ja muoto vaihtelevat, eikä kotihoidon laadusta ole olemassa yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Lakiin tulee siksi kirjata kotipalvelulle laatukriteerit, joilla edesautetaan, että perheet saavat valtakunnallisesti yhtä hyvää ja laadukasta kotipalvelua.

Uuden lain tulee painottaa kotipalvelun saamisessa asiakaslähtöisyyttä, yhteistyötä sekä perheen oikeutta valita palvelunsa.

A-klinikkasäätiö

Hengitysliitto ry

Lapsiperheiden Etujärjestö ry

Perhehoitoliitto ry

Sateenkaariperheet ry

Suomen Monikkoperheet ry

Suomen nuoret lesket ry

Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry

Lisätietoa:

Jenni Vainioranta

Kuluttajaparlamentin pääsihteeri

Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry

puh: 040 419 8962